1. עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלֶּה וְחַטֹּאותֵיכֶם מָנְעוּ הַטּוֹב מִכֶּם: ירמיהו ה כה
2. עַל מִשְׁמַרְתִּי אֶעֱמָדָה וְאֶתְיַצְּבָה עַל מָצוֹר וַאֲצַפֶּה לִרְאוֹת מַה יְדַבֵּר בִּי וּמָה אָשִׁיב עַל תּוֹכַחְתִּי: חבקוק ב א
3. יִשְׂמַח אָבִיךְ וְאִמֵּךְ וְתָגֵל יוֹלַדְתֵּךְ: משלי כג כה
4. וְתִגְזַר אוֹמֶר וְיָקֻם לָךְ וְעַל דְּרָכַיִךְ נָגַהּ אוֹר: איוב כב כח
5. כִּי הַשְׁפִּילוּ וְתֹאמֶר גֵּוֶהּ וְשֵׁחַ עֵינַיִם יוֹשִׁעַ: איוב כב כט
6. שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְיָ אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֹלְמִים: תהלים קכו א

רבינו חננאל

בעתם בלילי ד' ובלילי ז'. וכן היו בימי שמעון בן שטח, עד שנעשו חיטים ככליות ושעורים כזיתים ועדשים כדינרי זהב, וצררו מהם דוגמא לדורות להודיע כמה החטא גורם שנאמר עונותיכם הטו אלה וחטאתיכם מנעו הטוב מכם ובן מצינו בימי הורדוס שהיו עוסקין בבנין בהמ"ק והיו יורדין גשמים בלילה למחר נשבה הרוח ונתפזרו העבים וויצאו העם למלאכתן וידעו שמלאכת שמים בידיהם: מעשה ששלחו לחוני המעגל וכו': ת"ר פעם אחת יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים שלחו לחוני המעגל התפלל וירדו גשמים התפלל ולא ירדו גשמים עג עוגה ועמד בתוכה כדרך שעשה חבקוק הנביא שנאמר [2] על משמרתי אעמדה ואתיצבה על מצור וגו' אמר לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך התחילו גשמים מנטפין אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא להתיר שבועתך אמר [ד] לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות ירדו בזעף עד שכל טפה וטפה כמלא פי חבית ושיערו חכמים שאין טפה פחותה מלוג אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא לאבד העולם אמר לפניו לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה ירדו בתיקנן עד שעלו כל העם להר הבית מפני הגשמים אמרו לו רבי כשם שהתפללת שירדו כך התפלל וילכו להם אמר להם כך מקובלני שאין מתפללין על רוב הטובה אעפ"כ הביאו לי פר הודאה הביאו לו פר הודאה סמך שתי ידיו עליו ואמר לפניו רבש"ע עמך ישראל שהוצאת ממצרים אינן יכולין [ג] לא ברוב טובה ולא ברוב פורענות כעסת עליהם אינן יכולין לעמוד השפעת עליהם טובה אינן יכולין לעמוד יהי רצון מלפניך שיפסקו הגשמים ויהא ריוח בעולם מיד נשבה הרוח ונתפזרו העבים וזרחה החמה ויצאו העם לשדה והביאו להם כמהין ופטריות [ה] שלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גוזרני עליך נידוי [א] שאילו שנים כשני אליהו שמפתחות גשמים בידו של אליהו לא נמצא שם שמים מתחלל על ידך אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו ואומר לו אבא הוליכני לרחצני בחמין שטפני בצונן תן לי אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ונותן לו ועליך הכתוב אומר [3] ישמח אביך ואמך ותגל יולדתיך תנו רבנן מה שלחו בני לשכת הגזית לחוני המעגל [4] ותגזר אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור ותגזר אומר אתה גזרת מלמטה והקדוש ברוך הוא מקיים מאמרך מלמעלה ועל דרכיך נגה אור דור שהיה אפל הארת בתפלתך [5] כי השפילו ותאמר גוה דור שהיה שפל הגבהתו בתפלתך ושח עינים יושיע דור ששח בעונו הושעתו בתפלתך ימלט אי נקי דור שלא היה נקי מלטתו בתפלתך ונמלט בבור כפיך מלטתו במעשה ידיך הברורין אמר ר' יוחנן כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על מקרא זה [6] שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים אמר מי איכא דניים שבעין שנין בחלמא יומא חד הוה אזל באורחא חזייה להההוא גברא דהוה נטע חרובא אמר ליה האי עד כמה שנין טעין אמר ליה עד שבעין שנין אמר ליה פשיטא לך דחיית שבעין שנין אמר ליה [ג] האי [גברא] עלמא בחרובא אשכחתיה כי היכי דשתלי לי אבהתי שתלי נמי לבראי יתיב קא כריך ריפתא אתא ליה שינתא נים אהדרא ליה משוניתא איכסי מעינא ונים שבעין שנין כי קם חזייה להההוא גברא דהוה קא מלקט מינייהו אמר ליה את הוא דשתלתיה א"ל בר בריה אנא אמר ליה שמע מינה דניימי שבעין שנין חזא לחמריה דאתיילידא ליה רמכי רמכי אזל לביתיה אמר להו בריה דחוני המעגל מי קיים אמרו ליה בריה ליתא בר בריה איתא אמר להו אנא חוני המעגל לא הימנוהו אזל לבית המדרש שמעינהו לרבנן דקאמרי נהירן שמעתתין כבשני חוני המעגל דכי הוי עייל לבית מדרשא כל קושיא דהוו להו לרבנן הוה מפרק להו אמר להו אנא ניהו לא הימנוהו ולא עבדי ליה יקרא כדמבעי ליה חלש דעתיה בעי רחמי ומית אמר רבא היינו דאמרי אינשי או חברותא [ז] או מיתותא אבא חלקיה בר בריה דחוני המעגל הוה וכי מצטריך עלמא למיטרא הוו משדרי רבנן לגביה ובעי רחמי ואתי מיטרא זימנא חדא איצטריך עלמא למיטרא שדור רבנן זוגא דרבנן לגביה למבעי רחמי דניתי מיטרא אזול לביתיה ולא אשכחוהו אזול בדברא ואשכחוהו דהוה קא רפיק [ז] יהבו ליה שלמא ולא

(ה) **דכתיב נעשם.** זהו בלילי רביעיות ובלילי שבתות דמין טורמא לבני מדם דמיגם הולכין לדרכיס בלילי רביעיות מפני לגרת בת מחלת בפסמיס (דף קיב:): **שכן מליגו.** כלומר ושמא תאמר מין סיפק בגשמים של ד' לילות בשבת מלינו בימי שמעון בן שטח כו': **ולרבו.** קשרו ומלרו: **הורדום.** סתם בנין דעזרא ובנה בנין יפה ממנו בב"ב (דף ד.): **עוגה.** שהיה עגולה כמו עוגה שהיא עגולה: **כדרך שעשה חבקוק.** כדמפרש בתרגום של תפלת חבקוק (ו) על משמרתי אעמדה כמין בית המסורים עשה ויצב **רלינוך ולא נמות.** נראה לותך ולא נמות בניחותא. דשמדל שלא נמות בדעב מפני עלירת גשמים: **פר הודאה.** להמודות עליו ועשה (ו) לו סמיכה והביאו שלמים. חוני בזמן הבית היה: **כמהין ופטריות.** בולי"ץ בלע"ז שיולו מלחלוח הגשמים וידעו כי של ברכה היו: **אלמלא חוני אתה.** ואלם גדול (ח): **גזרום.** שמגדין על כנוד הרב שהטית דבריס ואמר לא כך שאלתי: **שאלמלא היו שניס כשני אליהו.** גזירת עלירת גשמים: **ומפתח של גשמים בידו של אליהו** גרסינן: **לא נמלא שם שמים מתחלל.** בתמיה. (ט) שאליהו נשבע מי ה' שם יהיה השניס האלה טל ומטר כי שם לפי דברי (מלכים ג יז) ואתה נשבע שאין אתה זז עד שירדו גשמים: **נמלא שם שמים מתחלל על ידך.** דזה או זה גם לילי שבועת שוא: **מתחטא.** לשון מתא כלומר (ו) הוי הולך ומוטא: **לשכת הגזית.** סנהדרין: **דור שהיה חפל.** מרוב לער שלא ירדו גשמים: **הושעת בחפלתך.** מן המיתה שהגלת עליהס שובע: **על תוהו לדיק.** חוני המעגל היה מלטער על המקרא הזה: **איר המעגות.** לשון עילוי: **היינו לחולמים.** כחלום נדמה גלות בבל שהיה שבעים שנה: **שבעין שני נחלמא.** בתמיה מי מיתא דנייס שבעין שנין בחלמיה (ל) ויש מדם יש שבעים שנה בשינה אחת: **עד שבעין שנין.** לא טעין פירש בטעינת קמייתא: (י) **יפיפ.** חוני המעגל וקא כריך לפתא: הכי גרסי' **אלא עלמא בחרוגא דשבתא כי היכי דשפלי לי אבבאי אלא נמי מיפיפיל בגרתי: אהדרא ליה משוניתא. עלמה סביבותיו שן סלט: ואיכסי מעיגא דתיגבי.** ולא משכחוהו תתס: **רמכי רמכי.** וולדי וולדות בחלו הגשים דנייס. מעובדת זכר היתה וחזר ונע עליה והולידו: **אמר ליה.** שאל להון בנו של חוני המעגל קייס הוא: **נהירנא לן הך שמעתא.** מוגהת לנו שמועה זו כאילו למדנוה בחייו של חוני המעגל שהיה מפרקה לנו ומגיה לנו יפה יפה: **או מבוחפא או מיפוחפא.** ולא גרסינן הכא כחבדי לחיוב אלא בנבא בתרא (דף טז:) גבי מעשה לחיוב אס אין מביריו של אדם מוהגין בו כבוד בבתחילה ווא לו שימות. (ו) אי נמי משום (ל) הכי גריטי לא כתוב בספרינו: **רפיק בדברא.** עודר בשדה: לא

הגהות הב"ח

(ו) גמ' אלא להמיר שבועתך אמר לפניו לא כך שאלתי כו' אלא לאבד העולם אמר להם לא תמותו אמר לפניו: (ב) שם אין יכולין לעמוד לפ': (ג) שם אעפ"י שבעין שנין ע"ל אבא עלמא בחרוגא דשבתא: (ד) שם בסה"ע לסוה קא לפיק בדברא יהבו ליה שלמא: (ה) רש"י בריש העמוד ע"ל ד"א בעתם ותיבת דכתיב בתחלת. זהו כו' דאינן טוהא על בני אדם דתיגם: (ו) ד"ה כלכך כו' תפלת מבוקס הס"ד: (ז) ד"ה פר כו' בתמיה עליו סמיכה והביאו: (ח) ד"ה אלמלא כו' ואלם גדול אתה הס"ד: (ט) ד"ה לא נמלא כו' בתמיה **שאם** אליהו היה נשבע מי ה' וכו' אתין אתה זז משם עד שירדו גשמים בתלת כל"ל והל"ל: (י) ד"ה מתחטא כו' כלומר טוהן ותוטא תס"ד ותיבת הוי ותיבת מתחלל תס"ד ותיבת אלמלא תס"ד בני בשבת כו': (כ) ד"ה שבעין כו' שבעין אין בחלמיה כלומר ויש אלם גדול: (ל) ד"ה או מבוחפא כו' אי נמי משום הנהו בריוני לא כתוב:

הגהות הגר"א

[א] גמרא גוזרני עליך נדוי. ני"ב ולא עוד אלא:

לעזי רש"י

בולי"ץ. פטריות.

מוסף רש"י

ובלילי שבתות. שהכל מלויין בגמיסס (דברים יא יד). **אלמלא חוני אתה.** שיצא שמך בגדולה ובמשיכות (ברכות יט.). **גוזרני עליך נידוי.** לפי שהטירית לפני המקום על עסק גשמים לא כך שאלתי כמה פעמים (שם). **או חברותא או מיתותא.** אס אין לאדם מוכיח עוד לו שימות (ב"ב טז:).

רבינו גרשום

בלילי רבעיות. שאין בני אדם מצויים לחרוץ מפני אגרת בת מחלת. **אם נמחת.** נתכסה. צריך אתה להתנדות. שמטיח דברים כלפי מעלה. ת"ר **פעם אחת** וכו'. היינו (פ"ע) [פ"א] עצמו דמתניתין. עג עוגה. (ו)צר צורה. ראינוך ולא נמות. בתימא, בשביל שראינוך לא נמות. **שאלו** היו שנים כשני אליהו. שאין מפתחות של מטר ביד הקב"ה. **לא נמצא שם שמים מתחלל.** שנמצאת מחלל את שבועתו. משונייתא. סלע. רמכי. ולדות. **אי חברא.** שיהא לו חבר טוב שנוהג לו כבוד.